

Evolutie als interactieve ontwikkelingsprocessen in opeenvolgende fasen

Wederzijdse Metamorfose van Metabolisme Moeder Aarde en haar Global Citizens volgens de koers van de astrologische klok van het evoluerend Universum

Momentopname Bevroren tijd: *Kun je tijd stil leggen?* Een paradox want tijd schrijdt voort als een gemeten beweging vastgelegd in de Eenheid van de Seconde. Tijd als begeleidend verschijnsel van kracht, die massa in beweging zet van stilstand naar versnelling en dingen verzet. In dit opzicht staat nooit iets stil, want het Universum en de Aarde zijn constant in universele beweging. Bewogen massa gaat gepaard met tijd ($F = m \cdot a$). Bevroren is proces van het tegengaan van verval, het uiteen vallen van samenhangende deeltjes. M.a.w. hoe houd ik verval tegen? (*Kun je: wie is je?*). Exacter geformuleerd luidt vraag: *Kan een tijdsbeeld vast gelegd worden?* Allereerst schiet dan het beeld van de stad Hiroshima na de atoombom als universeel tijdsfenomeen. Het Atoomtijdperk deed zijn intrede. De wijzers van het uurwerk van gebouwen stonden stil vanaf de explosie, raderen van het mechanische en de impulsen van het biologische leven stonden stil. Het uur 0 lijkt hier vastgelegd, de oorsprong van het oerbestaan, de tijd vooraf aan de Ur-Sprong¹, de oertijd. Niets *schijnt* te bewegen, een grote *verstilling* zonder geluid, alles onderste boven, elke opbouw vervallen in het niets, de kern gespleten net als de kernsplitsing zelf, een gehele ontleding der materie, een tegennatuurlijke gang van zaken in evolutieproces dat vooruit streeft door telkens aanpassingen in te bouwen om weerbarstiger tevoorschijn te komen, de geldende omstandigheden weerstand biedend.

afb.1: Stonehenge, astrologisch uurwerk

Zongericht: creatief positief

ge-oriënt-eerd

afb.2: oranje horloge (uhr-zeit)

kleur oranje: gouden midden

zuiden als draaiende motor/rotor

afb.3: Hiroshima: Atomair tijdperk, Uur Nul

atomair : destructief, negatief afbouwen

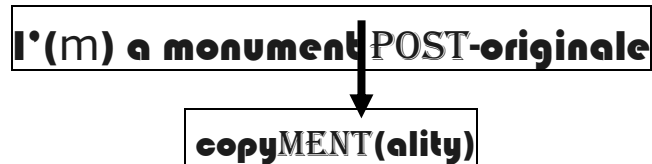
ont-aard / ont-heemd

Evolutie als ontwikkelingsproces

Darwin noteerde: *struggle for life, survival of the fittest* als natuurlijke selectie methode. Hetgeen zich het best aanpast, overleeft het beste. Nu leven we in een tijd die voor de meesten althans zo lijkt het is toegenomen, versneld! Dit klopt niet, de tijd is gelijk maar processen zijn versneld en het aantal bewegingen en waarnemingen zijn vermeerderd en zodoende de verwerking van het beleefde en ervaren. We staan steeds minder 'stil' bij de dingen die ons omringen omdat ze in steeds sneller tempo veranderen, verwisseld worden.

¹ Ur-Sprong als historische ontwikkeling om als mens in groep in verdichte leefvorm zich te vestigen. Veel variatie en kennis dicht bijeen op luitje. Versneld proces van elkaar leren in groepsproces. Stad Ur was eerste stad in gebied Eufraat en Tigris, Mesopotamië. Ur betekent stad, dus Ur is de oerstad als fenomeen.

Het hechten aan, het vertrouwd raken aan een situatie of voorwerp verkort. We zitten in een technologie-machine² die ons natuurlijke tijdsbesef totaal vervreemd. In toenemende mate worden van oorsprong biologische producten kunstmatig geproduceerd waardoor de natuurlijke bioritmische klok haar referentiebeeld van heeft verloren. De natuurlijke band en het verbond met de natuurlijke omgeving is ons in toenemende mate vervreemd. We zijn aangewezen op informatie van kunstmatige houdbaarheidsdata omdat artificiële producten wel lijken op natuurlijke originelen, maar het niet zijn van samenstelling en productiemethode. We leven steeds meer in een wereld van kopieën, de globale World van I-copism, Ikea-ism en McDonaldism, ketens met een “merk”-herkenbaarheidslabel, die hun status verkrijgen door het best opvallen binnen de algemene deler, de consument met een doorsnee-smaak. Veel lijkt op elkaar omdat we hoe langer, hoe meer afstand van de oorspronkelijke originelen nemen. Originelen worden vaak niet meer onder traditionele voorwaarden zoals locatie, vakkennis en overlevering gecreëerd of geproduceerd. Wat is überhaupt een origineel (afb.4: I'm a monument, post-originale: copyMENT(ality))? Indien oer-vorm bestaat is er bijvoorbeeld maar een originele vw-kever als oertype en zijn alle andere een afgeleide kopie. Auto 'in originele staat' zou dan vraagtekens oproepen! Een begrippenkader ontbreekt.

Kudde dier gedrag

De mens is van nature een groepsdier en neemt vaak “klakkeloos” gedrag van ander over, een soort reflectie als spiegeling. We kopiëren elkaar en nemen dus in toenemende mate ook sneller iets van elkaar aan vanwege de razend toegenomen snelheid van allerlei technologisch apparatuur waarover we beschikken. Steeds minder handelen van mens tot mens, maar van mens met toebehoor tot een ander uitgerust mens. Technologie maakt communicatie mogelijk die vroeger onmogelijk zou zijn geweest of enkel voor kleine elite groep toegankelijk. Door de hoeveelheid van het aantal, de eindeloze kopieën is het mogelijk om producten goedkoop aan te bieden. Het is een cirkel die zich zelf in stand houdt. Aanbod en vraag, product/producent en consument. Iedere uitvinding en ontdekking valt of slaagt met de acceptatie van de groep. Steeds zijn er vernieuwers, vooruitlopers en zieners, die eerst in kleine groep en later door grote groep omringd wordt.

Sprong in ontwikkelingsovergang: tijdsperk

Van een schijnbaar onbelangrijke gebeurtenis in de loop van de tijd, een moment suprême, een ogenblik een beeld vasthouden, bevroren zodat alles vastligt, niets verandert en aandachtig kan worden waargenomen wat precies aanwezig is op voorstelling. Helaas is echter de interpretatie van iedere waarnemer lang niet gelijk omdat de kennis van de wereldgeschiedenis, de duiding ontbreekt (zie afb.8: schilderij Pieter Bruegel de Oudere). Wat is de betekenis van deze voorstelling?

² De mens ontwerpt handvaardige hulpmiddelen, die helpen bij landbouwbewerking, in verlengde van zijn anatomische bouw: gereedschap. In de loop ontwikkelt zich de technologie tot steeds complexere met kunstmatig intelligente uitgeruste apparatuur: technologie-machine als drager van de industriële evolutie. De geschiedenis (tijdsmachine) van de technologie toont dit evolutionaire proces.

Zonder titel en zelfs met blijft het moeilijk om de logische gedachtegang van de kunstenaar naar betekenis te volgen. Bruegel was kind van een overgangperiode tussen de Middeleeuwen en de barok in, de Renaissance (wedergeboorte) een tijd die de klassiek oudheid vereerde, een heropleving van voor-christelijke gedachtegoed. De Middeleeuwen waren doordrenkt van christelijk geloof in de joods-christelijke traditie van normen en waarden, rituelen en gebruiken.

Een feodale samenleving en theocentrisch wereldbeeld. In het Renaissance beeld stond juist de mens centraal, het hier en nu (carpe diem-gevoel): een antropocentrisch wereldbeeld mede door de opkomst van het humanisme. Dit opkomend burgergevoel van de stedeling vond reeds in late Middeleeuwen plaats. Naast de heerschappij van de wereldlijke adel als macht en geestelijke macht van paus en kerk ontstond er een toenemende invloed van de gegoede burgerij in de florerende steden door handel. De welvaart en macht van burgers nam o.a. via gilden toe en hun mogelijkheden zich te etaleren. Zij investeerden in pronkende stadhuizen die concurreerden met de kathedralen op het centrale marktplein. Concentratie van macht en welvaart in de kern van de stad

afb.5: Brussel bij nacht

Tijdsbesef: technische en culturele ontwikkeling

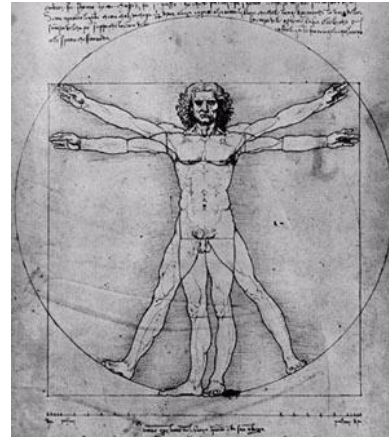
Met de herontdekking van fenomeen stad groeide het besef dat handel gebonden was aan tijd: tijd is geld en kennis is macht. Op de grote markten luidden niet alleen de klokken de oproep van de gebeden, maar werd ook de burger alerter om zijn handelen beter in te delen. Grote mechanische uurwerken deden hun intrede om het verloop en de indeling van de dag nauwkeuriger in de gaten te houden. De seizoenstijd en het tijdsbesef waren onmisbare kennis voor de laat-middeleeuwse mens. In Florence zou een revolutie plaatsvinden. De invloed van de handel leidde tot ongekende macht en rijkdom van bankiers. De Medici familie zou weldra de bestuurlijke scepter zwaaien en later de paus opleveren. De middenstand verhief zich tot regeerders. Hun invloed zou door pracht en praal in de kunst aan ieder zichtbaar getoond worden. De wereldlijke macht nam de positie van de geestelijke macht over. De kennis en overdracht die de kerk in kleinere kring hield werd juist door de wereldlijke heersers voor een grotere groep burgers mogelijk. De bestuurders verdrongen zelfs de geestelijke navolgers van hun positie en bekleedden zelf de belangrijkste posten om zo het reilen en zeilen van het kapitaal door handelsgoederen onder controle te houden.

Hoog-Renaissance: experiment, besef en begrip

De gegoede burgerij won wederom aan terrein. De voorstelling van de platte Aarde waar ieder vanaf zou vallen door te ver af te wijken van bekende vaarroutes. Een beperkt kader, deezls opgelegd, werd doorbroken. Ontdekkingen van astrologen als Nicolaus Copernicus en later Galileo Galilei weerlegden het astrologische wereldbeeld dat voorheen door geestelijk theologen door het Vaticaan in stand werd gehouden. Leonardo da Vinci zocht naar de opbouw der dingen, de samenhang en werking van de onderdelen tot het geheel. Hij experimenteerde met alles en iedereen: hij sneed in mensen en maakte anatomische tekeningen op zoek naar de innerlijke

opbouw en wisselwerking van het innerlijke en uiterlijke. Hij stelde de mens als evenbeeld van God centraal, de Vitruviaanse mens was herboren, maar dan in wetenschappelijke zin geanalyseerd.

De menselijke gestalte voldeed aan de verhoudingen van de gulden snede: middelpunt van de dingen, de humanistische architectuur deed haar her-intrede: de indeling van de gevel en interieur geschiedde door het handhaven en toepassen van de menselijke maten: humane proportieleer.

Afb.6: Replica van Sancta Maria, ontdekkingschip
Christopher Columbus ontdekt Amerika 1492

afb.7: Leonardo da Vinci, *De Vitruviaanse mens*, 1492
Proportieleer:mens omschrijft perfect vierkant & cirkel

Door de kerk beperkte kennis werd letterlijk overboord gegooid met de opkomst van de grote ontdekkingsreizen. Christopher Columbus voer met zijn zeewaardig schip Sancta Maria om een verkorte zeeroute naar India te reizen een andere route volgde en zo het Amerikaanse continent in 1492 ontdekte. De voorstelling van de platte Aarde werd definitief teniet gedaan. Copernicus en Galileo's bevindingen over de zon als centraal punt in ons sterrenstelsel kreeg erkenning: het Zonnestelsel deed zijn intrede. Artistiek bloeien drie grootmeesters volop tot ster-erkenning: Michelangelo Buonarroti (Michelangelo), Raffaello Sanzio (Rafaël) en Tiziano Vecellio (Titiaan).

Bruegel revisited: historische ontwikkelingen

Voor echt begrip, begrijpen wat er om ons heen gebeurt, is kennis nodig om de samenloop van een gebeurtenis als een *samenhang van omstandigheden*, *historische context* te (h)erkennen. Door algemene kennis van allerlei uitvindingen en techniek, technologie kunnen we steeds meer meten en zodoende verworven kennis vastleggen, zgn. kenniseconomie, maar er ontbreekt altijd de gelijktijdigheid van de informatie van de samenloop (**beweging: proces**) en de samenhang (**toestand: conditie**). Beiden zijn evenwel essentieel en voorwaarde om daadwerkelijke te begrijpen waarom een samenhang tussen zaken bestaat, een groter geheel, verbond ontstaat door inzicht via kennis van een **onlosmakelijk met elkaar**

verbonden

context.³

³ In de huidige crises zijn we getuige van een verloren of een spoor bijster geraakte context van essentiële samenhang der dingen, het bewust en onbewust uit elkaar rafelen van onderdelen die bij elkaar horen om de zingeving ervan te begrijpen. De gelijktijdigheden, simultaneïteit, van gebeurtenissen in de tijd hebben een voor de menselijk brein niet meer te vatten snelheid verworven

Afb. 8: Pieter Bruegel de Oudere, *De val van Icarus* (1555-'58)

Een vastgelegd moment dat meerdere tijdzones tegelijk voorstelt is *De val van Icarus* in schilderij (1555-'58) van Pieter Bruegel de Oudere; Het antieke Griekse verhaal van Ovidius over de hoogmoed van Icarus en zijn vader Daedalus verplaatst Bruegel in zijn eigentijd als onopvallend incident. Enkel Icarus bijna verdrinken in zee na stortval van vlucht is zichtbaar van dit verzonnen historisch ontdekkingsmoment: de vliegende mens! Verderop zeilt een groot ontdekkingschip voorbij. Het lijkt op de *Sancta Maria*, een ander groot schip vaart vooruit richting veilige haven. Grote ontdekkingen staan hier naast ogenschijnlijk kleine alledaagse menselijke bezigheden afgebeeld. Echter wie stilstaat bij de uitvinding van de ploeg weet dat dit werktuig naast andere landbouwwerktuigen voor een agrarische revolutie heeft gezorgd, die de mens wereldwijd als honkvaste landbewerker op een plek deed vestigen. Op een lager (ontwikkelings)niveau plaats Bruegel de herder, die op zijn kudde let en nog lager staat de visser, die op zijn hengel tuurt. Ieder is bezig met zijn persoonlijke activiteit. De val van Icarus ontgaat ze geheel. Kunnen ze hem zien aangezien andere tijden naast elkaar geprojecteerd worden: chronologisch parallellisme of synchronisme van antieke tijd en 16^e eeuw? Waarom haalt Bruegel deze mythe aan binnen deze eigentijdse context? Is het wel een eigentijds beeld? Of roept Bruegel allerlei ontdekte weerspiegelingen in de loop van de geschiedenis op? Staat de visser voor de oervisser, de herder voor het oertype veehouder, en de ploegende boer voor de akkerbouwer sinds uitvinding van ploeg, werktuig voor de agrarische revolutie. Zo wordt de hiërarchie in ontwikkeling-van-uitvinding verklarend voor de diverse niveaus (in hoogteverschil) interpreteerbaar: evolutie-sprongen van de zich ontplooiende mens via technische hulpmiddelen, werktuigen: hengel (mens-zee)- domesticatie hond-schaap (mens-dier)- ploeg en eg (mens-land-techniek).

De grote zeewaardige schepen staan in dit perspectief model voor de zeevaart die grote ontdekkingsreizen mogelijk maakte en het wereldbeeld radicaal veranderde, zoals de 'ontdekking' van Amerika uit Iberisch (Europees) perspectief (mens-zee-techniek: schip en navigatie).

Het Amerikaanse continent bestaat immers net zo lang. Eerdere bezoeken van andere beschavingen zoals de Polynesiërs op Vuurland en Noormannen in 11^e eeuw waren historisch nog niet vastgelegd en in kaart gebracht. De cartografie van onze Aarde later verzameld in de Atlas en getekend op de Globus veranderde echter radicaal. Wat kwam nu als centrale plaats, het caput mundi als navelstreng in aanmerking? Was er überhaupt nog een middelpunt mogelijk op een Aardbol zoals eerder op een platte aardschijf? Interessant is dat cartografische kaarten al naar plaats van productie een andere plaats als middelpunt namen: bijvoorbeeld Rome of Jeruzalem.

'Hoofdpersoon' Icarus in schilderijtitel 'overschaduw' door zijn fatale vliegpoging, een nog niet rijpe ontwikkeling in de menselijke evolutie, de voorstelling! Hij is nauwelijks zichtbaar, hij is gereduceerd tot een onbeduidend paar omhoog spartelende benen, die verhoudingsgewijs met omgeving bovenmaats grote proportie hebben. Benen horen op vaste bodem thuis, niet in de lucht, dat levert onnatuurlijke taferelen op! Het is duidelijk dat deze zeesprong niet vrijwillig geschiedt: het is een vrije val uit de lucht. Het schip is te ver weg om de 'drenkeling' als een overboord gegooid te merken. De kust is te ver weg zodat het de sprong van een zeeduiker betreft. Bruegel laat geen twijfel bestaan dat deze in nood verkerende uit de lucht gevallen is. Deze mythische hoogvlieger is ten val gedoemd, hij tart de natuur-elementen en neemt de loop van de evolutiegeschiedenis. Hij slaat evolutie-stappen over, maalt om ontwikkelingsfasen. Hij wordt het slachtoffer van zijn eigen hoogmoed, de ongenadige zon smelt het gom dat zijn vleugels bijeenhoudt. Bruegel tekent de fel oplichtende ondergaande zon aan de horizon, die zijn ondergang veroorzaakte. Icarus had het verkeerde tijd-stip gekozen. Moraal van verhaal van Ovidius: wees alert als mens, daag de natuurkrachten niet onbezonnen uit, ken je plaats en kies het juiste moment voor een uitdaging! Bruegel als humanist 'etaleert' zijn kennis over de klassieken als geleerd kunstenaar. Hij herinnert de toeschouwer van zijn tafereel aan de vermanende boodschap op een indringende wijze. Hoogvliegers krijgen niet vanzelfsprekend algemene erkenning, vaak loopt het verkeerd af. Vergelijk Bruegel's werk *De kruisiging* (1654) met Icarus' val. Hier wordt de kruisdood van Christus voorgesteld omgeven door 500 minutieus geschilderde figuranten. Ook hier houden dagelijkse beslommingen mensen bezig, grote gebeurtenissen elders ontgaan hen tenzij zij direct erbij betrokken zijn. In de 16^e eeuw was de berichtgeving zeker veel trager dan in onze huidige tijd met bijna lichtsnelheid worden berichten verstuurd via satellieten, bij nader inzien haast onvoorstelbaar. Bruegel beschikte als gegoede burger met diplomatieke betrekkingen in verhouding over veel en actuele informatie. Hij was een intellectueel humanist die de karaktertrekken van de mens nauwkeurig en gedetailleerd wist vast te leggen. Als diplomatiek afgevaardigde had hij geleerd om zich aan bepaalde heersende spelregels te houden, puur uit levensbehoud onder een vreemde overheerser, de Spaanse koning. Die wijsheid draagt hij uit!

Afb. 9: Pieter Bruegel de Oudere, *De kruisdraging*, Kunsthistorische Museum Wenen 1564

Ontdekken: verder ontwikkelen (evolueren)

De wereld durven ontdekken en grenzen verleggen daar vertelt het schilderij van de val van Icarus over. Over het falen en slagen van menselijke daden, over uitdagingen naast berusting. Eveneens de oproep om niet stil te staan in de evolutie. Er is een enkeling nodig die zijn leven riskeert om een nieuwe horizon binnen de menselijke beschaving te bereiken, een eerste stap in een nieuwe fase binnen de evolutie van de mens te ontketenen. In dit geval een hemelbestormer. Echter ook de bemanning aan boord van het schip zal in gevaarlijke wateren belanden. Bruegel legt historische ontdekkingsreizen in de tijd vast, bevriest ze in een schilderij (zoals later op de gevoelige plaat van de foto als bewijs en herinnering van een gebeurtenis). Op deze wijze conserveert hij zijn eigen tijdgeest voor het nageslacht, geeft hij inzicht over het wereldbeeld en de samenleving van de midden 16^e eeuw. Zij zijn opgebouwd uit diverse ontwikkelingslagen die in diverse tijdsfasen een bijdrage hebben geleverd aan de voortgang van de beschaving, een directe uiting van de menselijke evolutie. Behoud en vernieuwing, conserveren en progressieve instelling nastreven zijn beide singulariteiten die elkaar in evenwicht houden. Radicale veranderingen als revoluties werpen alles overhoop, halen gevestigde orde omver, vernietigen uit pure wraakzucht zorgvuldig opgebouwde kennis en structuren. Een nieuwe orde zal ongetwijfeld wederom het gedrag van verdreven gezag vertonen enkel om weer vanuit chaos tot orde(ning) te komen.

Indien een nieuwe soort muteert is het biologische evenwicht ook verstoort in een bestaande biotoop, maar zal de orde ook zo snel mogelijk worden hersteld door het zelfregenererend vermogen van de natuur. Onze huidige angst voor genmutaties niet uit den vreemde! Bij massale veeteelt (hier kan dus geen sprake van dierhouwing gezien het enkel om economische belangen gaat) of genetisch gemanipuleerde planten kan door slechte condities en "machts-strijd" (struggle for life, survival of the fittest: een indringer kan bestaande orde geheel ontworpen, denk aan uitzetten nijlbaars in Victoria meer) een horror scenario ontstaan van virusinfectie en mutatie en dus totale biologische ontworpen. In beide gevallen worden dieren en planten radicaal uitgeroeid!

Echter in hoeverre is genmanipulatie onder controle? Steeds vaker breken virussen uit. In een globaliseerde wereld fataal om pandemie te voorkomen!

Inzicht door overzicht

Inzicht dat niet iedereen tegelijk en revolutionaire stap in de evolutie moet en kan zetten, want er moet ook een continue voortgang plaats hebben voortbouwend op een vertrouwde traditie die zorgt voor dagelijks reilen en zeilen, het zogenoemde continuüm. De boer ploegt, de herder hoedt, de visser vist, de zeelui varen. Een iemand onttrekt zich aan dit tafereel van dagelijkse sleur. Hij wordt wederom niet waargenomen door deze groep. Hulpeloos verdrinkt hij in gedachten van de schilder zonder enige vorm van betrokkenheid laat staan bewondering. In werkelijkheid kunnen zij hem ook niet zijn want hij is uit zijn tijds kader, raamver telling, gestapt, hij hoort hier niet thuis! Hij bestond uiteindelijk enkel in de gedachten van Ovidius, een fictief imaginair persoon, die echter werkelijke navolgers kreeg, moedige mannen die het leven gaven om de droom om als mens te vliegen vleugels gaven en zich tegen alle natuurwetten in verheffen van het aardoppervlak.

Evalueren

Uit de wereld van de ideeën komen uiteindelijk de daadwerkelijke vernieuwingen voort. Vaak is de tijd nog niet rijp of rijp genoeg om ideeën de juiste vleugels te doneren om te evolveren. Het leerproces van evalueren is minstens zo essentieel om niet telkens dezelfde fouten te maken.

De wereld draait namelijk door, de alledaagse dingen die de realiteit betreffen. Binnen die realiteit vinden er veranderingen en processen plaats die de wereld en zodoende de geschiedenis veranderen, een evolutionair proces dat op moment zelf haast geen sporen achterlaat, pas later duidelijk welk effect zo'n uitvinding/ontdekking tot gevolg heeft.

afb. 10: metamorfose: rups, cocon, vlinder

Metamorfose

Een grote verandering, meta-morfose, begint vaak in het verborgene in het klein: denk aan the butterfly effect, het effect dat de slag van een vliedervleugel teweeg kan brengen, een kleine beweging trilling in de lucht die uiteindelijk (metaforisch) tot een orkaan kan leiden. Vergelijkbaar met het domino-effect. Als een steentje valt kan dat een kettingreactie veroorzaken en veel meer stenen (zaken) omver duwen. Zowel butterfly- als domino-effect zijn metaforen voor veranderingsprocessen, metamorfosen. De gedaanteverandering of -verwisseling is waarneembaar in de ontwikkelingsstadia, de fasen van de vliedervorming: van rups via cocon in een vlinder.

Vindt er binnen het evolutieproces van de mens nog een gedaanteverandering plaats waarin hij vleugels ontwikkelt of is zijn ontdekking om te vliegen via technische ontwikkeling voldoende? Zijn verlangen is immers in vervulling gegaan.

Kevin Kelly: technium

Informaticus en technofilosof van de geschiedenis van de technologie Kelly spreekt van een 'technium', een 'evolutie van de technologie' dat zich afspeelt in het universum in de loop van de tijd. Ruimte en tijd zijn aan elkaar gekoppeld echter zelden als singulier continuüm door en voor de individuele mens bewust waarneembaar. De mens gebruikt, beter gezegd bedient zich, technologie om meer controle en grip te krijgen op hetgeen zich rondom hem afspeelt, processen en fenomenen die op zich al aardig onderzocht en doorgrond zijn door vakspecialisten echter veelal is de kennis naar de onderlinge samenhang van de afzonderlijke entiteiten onduidelijk en amper onderzocht en zodoende bekend, zeker in de algemeenheid niet! Inter-, trans- en multidisciplinair onderzoek is sinds decennia een poging om via de koppeling van giga-bestanden aan informaticagegevens, data, een beter inzicht in de uitwerking van de samenwerking van allerlei fenomenen, processen te krijgen. Hoe werkt iets? Wat is de invloed van sociale media op korte en langere duur? Is het effect zo groot als wordt beweerd op ons dagelijks bestaan? Foto's van allerlei onlusten zoals de Arabische lente zijn in elk geval medeverantwoordelijk voor het verdere verloop van de gang van zaken.

In de huidige crises zijn we getuige van een verloren of buitensporig geraakte context van essentiële samenhang der dingen, het bewust en onbewust uit elkaar rafelen van onderdelen die bij elkaar horen om de zingeving ervan te begrijpen en het functioneren in goede orde te laten verlopen. De gelijktijdigheden, simultaneïteit, van gebeurtenissen in de tijd hebben een voor het menselijk brein niet meer te vatten snelheid verworven. Het doorgronden van de complexiteit van door de mens in gang gezette technologische ontwikkelingen en zeker hun onderlinge contexten stelt ons voor immense beproevingen en vragen in een tijd die om antwoorden schreeuwt.

In zake de evolutie van het fenomeen 'stad als uitvinding' raad ik de ontwikkelingsmechanismen zoals chronologisch vastgelegd in het boek van de Amerikaanse historicus Lewis Mumford *The City in History: Its Origins, Its Transformations, and Its Prospects* aan.⁴

Afb. 11: M.C. Escher, *Metamorphose III*, houtsnede 1967-68

⁴ Lewis Mumford, *The City in History: Its Origins, Its Transformations, and Its Prospects*, 1961

Omgangsvormen

Het versturen en direct ontvangen van schokkende beelden maakt ons mede-verantwoordelijk om te reageren op deze wantoestanden. Niets doen wordt haast als een soort van medeplichtigheid ervaren: waarom doen jullie niets, kijk dan wat hier gebeurt? Help ons als medemens, verlos ons uit deze schrijnende situatie! Het brengt ons als waarnemer in een dilemma. We willen wel helpen, maar weten niet goed hoe en vrezen dat hulp enkel nog meer geweld oproept tenzij er kordaat ingegrepen wordt om geweldplegers direct aan te pakken. Vanwege diverse belangen en onderlinge samenhangen is het niet mogelijk en wordt door wederom diverse perspectivische benaderingen als ongewenste indringing binnenlandse zaken ervaren, aantasting immuniteit van staat.

Land-staat: nationaliteit

De vraag is nu aan de orde, ja wereldorde, of de status van een natie of staat nog van deze tijd is? Een aantasting zal tot een wereldwijde chaos leiden, wellicht een wereldoorlog, die wederom naar een nieuwe orde zal streven. Geen revolutie is enkel door verstand ontvlamd, maar door een hoog-gespannen lontje dat een reeks van explosies ontketend en andere onderdrukte vetes vereffent. Een kettingreactie met vergaande gevolgen en onbedoelde ontketeningen.

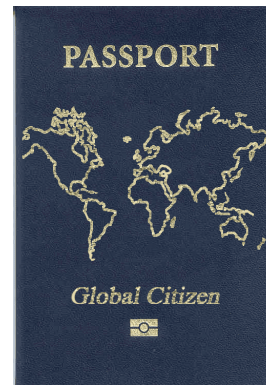
Door de evolutie van de techniek, een grotendeels door de mens ontwikkelt en verder geëvolueerd stelsel van werktuigen zijn wij als (wereld)burgers in staat om mede-getuigen te worden van globale toestanden. Hoe reageren wij op deze informatie? Inmiddels zijn er talloze groeperingen die bevindingen verzamelen, die oproepen tot protest via sociale media, een proces dat krachtsvertoon van buitenaf wil opleggen, de publieke opinie als pressiemiddel gebruikt. Niet voor niets wapenen naties/staten zich om allerlei info uit de ether te halen zodat interne mistoestanden niet toegankelijk, niet openbaar worden. Dit is in schending met de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, maar wordt desondanks door allerlei onderlinge machtspellen oogluikend getolereerd om in andere constellaties op de broodnodige en vereiste steun van die andere partij te kunnen rekenen. Een complexe situatie die tot schrijnende patstellingen leidt: de interne en externe machtsverdeling in Syrië als speelbal van de globale orde. Wie zijn hier de scheidsrechters? De stem van de VN en haar Veiligheidsraad wordt via veto-recht van afzonderlijke landen, kernleden van deze raad, geboycot. De kwelling van het dictatoriale regiem op onschuldige burgers duurt voort, de universele rechten van de mens met wapens vertrapt. Waar komen die wapens vandaan? Ja precies, en die spekken in vele landen de staatskas. Het is dweilen met de kraan open! De reden dat kerncentrales niet gesloten worden is het feit dat opgewekt kernmateriaal voor kernwapens worden gebruikt, een machtig wapen dat niet in ieders handen mag komen: zie het gevaar van Iran als atoommacht in een hoog explosief gebied. Wat is recht hebben op? Wie bepaalt wie wat mag? Hoezo universele rechten?

Universele mens: bewuste wereldburger als kosmopoliet

Er zijn ontwerpen voor een andere wereldordering, die zich boven de onafhankelijkheid en autonomie van de nationale staat of land als een 19^e eeuwse fenomeen stellen. In de huidige tijd zijn de globale problemen zo groot en complex dat zij enkel en alleen universeel en globaal kunnen worden aangepakt via internationale afspraken.

afb.12a: fair trade/oxfam voor wereldburgers
Wereldwinkelketen en eerlijke wereldhandel

12b: Global Paspoort: wereldburgerschap
Kosmopolitisme: kosmopolieten in kosmopolis

Ook hier geldt echter dat juist dat 'inter' als verbinding en essentieel verband door verbondenheid ontbreekt omdat er nationale belangen op de voor- en achtergrond spelen. De complexiteit zal voorlopig niet opgelost worden omdat de belangen van de gevestigde orde al te groot zijn, bestaande machtsverhoudingen zijn een zekere garantie dat het wereldtoneel niet geheel uit zijn voegen raakt. De onzekerheid van hetgeen komt wordt als angstscenario door de zittende macht uitgespeeld als een troef van relatieve zekerheid. Weten hoe zaken verdeeld zijn en wie welke plek inneemt. Een universele fluwelen revolutie als vergroening van de samenleving die onze planeet daadwerkelijk weer groener maakt door ethisch verantwoorde wereldburgers als duurzame rentmeesters (green minded stewardship) die het verloren evenwicht tussen houtkap en -aanplant, tussen economische winst en ecologisch bestand weer herstellen en zo bijdrage leveren aan draagbaarheid en dynamische houdbaarheid van natuurlijk zelfregulerend systeem.

Een internationale gemeenschap in de vorm van VN zou een wereldregering kunnen vormen waarin het welzijn van iedere wereldburger voorop staat. Plannen daarvoor zijn als direct na de 2^e Wereld-oorlog gesmeed, maar nooit verder uitgewerkt. Een grotere invloedsrol van de VN zou gezien de toenemende interactieve evolutie in onze huidige multiculturele globalisering de algemene mensheid weldoen. Wereldburgers die zich verenigt in zetten voor sociale interactie, behoud van biodiversiteit en handelen via fair trade principes: een evenwichtige balans tussen de interactie **People-Planet-Profit (PPP)** verrijkt met de visie van een **Passion Plan** van een mondiale autarkische huis-houding en ondersteund door het **Project** van verantwoord Technologie en Ideologie als Techno-Ideologie (google: juriczabanowski.blauwvuur.nu)! Deze techno-ideologie is een evolutionaire metamorfose mede mogelijk gemaakt door technische transformatie of het transitieproces door het superorganisme technium (Kevin Kelly, 2012). De interactieve en creatieve wereldburger als homo universalis van de 21ste eeuw is een homo sapiens universalis: mollis-faber-ludens-socialis, homo interactus en multi gedisciplineerd. Wereldburgers zijn bezorgd en dragen zorg voor de wereld door lokaal te handelen en globaal werelds te denken! Integraal duurzaam denken en doen, de zorgvuldige afweging en afstemming van duurzame theorie en praktijk door humane co-creatie, re-creatie als herstel co-operatie door co-ordinatie (zie CO-Operatie Model)

Juri Czabanowski, Kunst-/architectuurhistoricus, bureau Urchitecton sinds 2006

©Juri Czabanowski, *Evolutie als interactieve ontwikkelingsprocessen in opeenvolgende fasen*, Nijmegen 2012
kopiëren toegestaan mits copyright zoals hierboven gerespecteerd